

Ludvig Klubien og krigen i 1864

af Michael Vandet

Artiklen fortæller om lærer ved den daværende Thisted Borgerskole Ludvig Klubien, der som løjtnant deltog i krigen i 1864 for nu 150 år siden.

SLÆGTEN KLUBIEN

Navnet Klubien klinger fremmed, hvilket det også er, idet slægten stammer fra Schweiz. Tilbage i 16- og 1700 tallet var der mænd i slægten, der gjorde sig bemærket på forskellig vis. Én gjorde tjeneste i den franske hær og vandt sig derved stor hæder. En anden var berømt som bjørnejæger; han fik lov til at føre våbenmærke, et skjold med 3 bjørnehoveder. Senere medlemmer af familien slog sig ned i Tyskland, hvor flere blev store bygmestre og andre professionelle soldater.

I 1760'erne kom korporal Heinrich Clubin til Danmark med sin hustru Susanne. De slog sig ned i Haderslev, hvor de med deres børn blev boende indtil hans død i 1795. Ét af parrets børn, Jürgen Friederich Clubin, blev født i 1770. Han

fordanskede sit tyske navn til Georg Frederik Klubien og var fyrværker i den danske hær. Han døde allerede i 1805; hans unge hustru Margrete Rasmussen var død året før. Parret havde bosat sig i Randers, hvorfra deres seks børn blev skilt og kom i pleje forskellige steder. Ét af børnene, Balthazar Bernt Peter, var seks år gammel, da hans far døde. Han kom i kærlig og god pleje hos en familie Fritzsche i København. I øvrigt mistede han alle sine brødre og var den, der førte den danske gren af slægten videre. Han giftede sig med den fem år yngre Esther Torgersen, og sammen fik de seks børn, hvoraf flere dog døde som små.

Som mange andre i familien før ham, valgte Balthazar Klubien en militær levevej. Som sådan var det hans (og familiens) lod at flytte rundt i

Oberst Balthazar Bernt Peter Klubien (1799-1863). Ludvig Klubiens far. Slægten Klubien.

Esther Klubien, f. Torgersen (1804-1875). Ludvig Klubiens mor. Slægten Klubien.

riget, hvor der nu var en stilling; således ses familien blandt andet at have boet i Randers, i Rønne – hvor tre af de seks børn døde – og i København, hvor Balthazar Klubien endte som oberstløjtnant efter i en årrække at have beklædt stillingen som chef for Det Militære Varedepot. Han døde den 24. marts 1863, 64 år gammel, og blev begravet på Garnisons Kirkegård.

LUDVIG KLUBIEN

Denne artikel handler om Balthazar og Esther Klubiens tredje barn, sønnen Ludvig Georg Frederik, som blev født i Randers den 14. januar 1836. Hans barndom og skolegang var præget af familiens flytten rundt, alt efter hvor faderen nu havde en stilling i det militære system. Som ung mand og voksen blev København dog hans faste hjemby. Ludvig Klubien blev student i 1855, og efter nogle filologiske studier ved Københavns Universitet gav han sig til at læse til ingeniør ved Polyteknisk Lærestanstalt; samtidig tjente han til studierne ved at undervise i matematik.

Ludvig Georg Frederik Klubien (1836-1864). Foto fra 1862. Det Kongelige Bibliotek.

Det lykkedes også Ludvig Klubien i den periode at få udgivet en enkelt bog på Jacob Erslevs forlag (1857). Bogen havde den interessante titel *Den Elektromagnetiske Telegraph, Populær Fremstilling med særligt Hensyn til Damer*. Bogen beskriver et besøg, forfatteren gør hos sin onkel og dennes døtre. Familiemedlemmerne ønsker oplyst, hvordan den »elektromagnetiske telegraf« virker, og den unge stud. polyt. formår faktisk på en overbevisende letforståelig måde at forklare, hvad en »elektromagnetisk telegraf« er, og hvordan den virker. Der er tale om det, vi i dag kalder morseapparatet.

I 1861 blev Ludvig Klubien på session udtaget til konstabel (den daværende betegnelse for en menig i artilleriet). Han blev uddannet på Det Kongelige Artilleris Reserveofficersaspirantskole og modtog sin bestalling 25. januar 1862.

Senere samme år fik Klubien ansættelse ved Borgerskolen i Thisted, som dengang lå på det sydvestlige hjørne af den nuværende Storegade og Havnestræde. Skolen hed i folkemunde også »den Didrichsenske skole« efter købmand Niels Chr. Didrichsen, som i sin tid havde testamenteret sin gård og have til en skole. Klubien underviste blandt andet i matematik og gymnastik. Gymnastik blev dengang helst varetaget af militære befalingsmænd, og da der ingen garnison var i Thisted, var der ikke rigtig nogen til at tage sig af gymnastikken, men det rettede Klubien altså op på.

I 1862 stiftedes Thisted Skytteforening, og den 29. juni valgte man på rådhuset medlemmerne til bestyrelsen, heriblandt Ludvig Klubien. Han nåede også at blive forlovet, før han i oktober 1863 blev indkaldt til det nyoprettede 6. Fæstningskompagni. Vinteren tilbragte han i Dannevirkestillingen, hvor han, som så mange af soldaterne, døjede med den strenge kulde, især i de lange mørke nætter; de primitive kvarterer bidrog også hertil. Ligeledes led han af hjemve. Han savnede sin kæreste, og han tænkte på faderen, der var død for bare et halvt år siden, og på moderen, der nu var alene.

KRIGEN I 1864

Her i 150-året for krigen i 1864 er det måske på sin plads kort at forklare baggrunden for denne krig. Når Ludvig Klubien blev indkaldt i efteråret 1863, var årsagen, at der var uoverensstemmelse om Slesvig-Holstens tilknytning til Danmark. Den danske regering ønskede at adskille de to hertugdømmer for derefter at knytte Slesvig tættere til Danmark. Holsten var imidlertid medlem af Det Tyske Forbund, hvor den dominerende stormagt Preussen absolut var imod en sådan adskillelse. Siden middelalderen havde de to hertugdømmer traditionelt været uadskillelige, og man ønskede ikke, at Slesvig skulle knyttes tættere til Danmark, hvilket ville svække den preussiske indflydelse i området. Den danske regering stod dog fast, og dermed var Danmark reelt i krig.

Den 1. februar 1864 gik preussiske og østrig-ungarske styrker over Ejderen for at besætte Slesvig. De første egentlige træfninger skete dog først dagen efter, hvor den preussiske styrke med ca. 10.000 mand og 64 kanoner angreb forposten og brohovedets to skanser uden for landsbyen Mysunde (ty. Missunde) ved floden Slien, øst for Slesvig by. Trods talmæssig underlegenhed og mere forældet udrustning lykkedes det faktisk det danske artilleri at slå angrebet tilbage – og endda tilføre preusserne et mærkbart tab af både personel, materiel og moral. Denne sejr var ét af krigens få danske lyspunkter og har lige siden været festlig holdt i det danske artilleri; »Mysundedagen« den 2. februar markeres stadig, blandt andet som militær flagdag.

KLUBIENS ROLLE I KRIGEN

Ser man isoleret på Ludvig Klubien og hans deltagelse i krigen, havde han opnået rang af sekondløjtnant og var levende gået op i tjenesten, klargøringen af Dannevirkestillingen og batteriernes montering. Ligeledes følte han en ægte og dyb kærlighed og respekt for de 400 konstabler, han var blevet betroet. En kærlighed, der i høj grad var gengældt, og som fik ham til at beslutte sig for at søge egentlig ansættelse i hæren. Også Klubiens

nærmeste foresatte, kompagnichefen for 6. Fæstningskompagni kaptajn Harald Christian Hertel, satte overordentlig stor pris på ham. Klubiens gode og uhøjtidelige humør virkede smittende på soldaterne, når de var trætte og triste, og Hertel anbefalede på det bedste Klubien til ansættelse.

Den 1. februar 1864 var krigen som nævnt en realitet, men sekondløjtnant Klubien kom først for alvor i ilden på krigens anden dag. Han var næstkommanderende i 6. Fæstningskompagni, der var placeret netop ved Mysunde. Klubien havde ansvaret for skanse B og havde der en reservekorporal, tre underkorporaler og 35 konstabler under sin kommando, ligesom han rådede over fire 24-punds granatkanoner og fire 12-punds kuglekanoner.

Natten mellem den 1. og 2. februar var kold og stille. Da morgenen oprandt, var vejret godt med stille vejr og temperaturer lige over frysepunktet. Lidt over kl. 9 rykkede fjenden frem med store styrker af infanteri, to kompagnier soldater og en eskadron husarer. De åbnede ild mod den danske forpost, der måtte trække sig tilbage og forstærke besætningerne i skanse A og B. Det var tydeligt, at styrkeforholdet var ulige, og preusserne rykkede til stadighed frem. I løbet af formiddagen blev vejret uklart på grund af sne, som ved 13-tiden gik over i tåge.

Dækket af tågen, krudtrøgen og artilleriilden var det preussiske fodfolk efterhånden nået ind på en afstand af kun 100-150 meter fra skanserne, og beskydningen blev derfor meget voldsom. Preusserne havde dygtige geværskytter, der forsøgte at »pille« det danske mandskab ved kanonerne ned. Især artilleristerne ved den højre fløjkanon i skanse B var udsat. Først blev en såkaldt »retter« ved kanonen skudt; hans afløser, en konstabel, kom til – også han blev skudt ned. Så sprang Klubien selv frem for at rette kanonen, men inden han var færdig, blev han ramt af en kugle gennem hovedet og var død på stedet. Kaptajn Hertel kom da til og havde held til at få kanonen rettet og derefter affyret et skud mod de fjendtlige skytter, hvilket gav lidt luft. For Ludvig Klubien

Fra Kampen ved Mysunde 2. februar 1864. Den døde løjtnant Klubien bæres bort, kaptajn H. C Hertel retter kanonen til. Akvarel af Erik Henningsen 1914. Fanegemakket på Christiansborg Slot.

var krigen imidlertid forbi; han havde betalt den højeste pris og faldt på ærens mark.

Henvend kl. 16 hørte den fjendtlige beskydning pludselig op, hvorefter fjenden trak sig tilbage og kamphandlingerne standsede. Umiddelbart herefter sendte den preussiske general, prins Friedrich Karl, en parlamentar (meddelelse) med forslag om våbenstilstand til opsamling af døde og sårede. Den danske øverstkommanderende, brigadegeneral Vogt, gik ind på forslaget. Det Kgl. Artilleri havde mistet sin første officer i krigen, og Klubiens chef kaptajn Hertel skrev blandt andet følgende i et brev til sin kone: *»Jeg mistede løjtnant Klubien, en rigtig flink mand, som jeg var kommet til at holde meget af, og grumme nødt vil af med.«*

BEGRAVELSE OG EFTERMÆLE

Det tidligere Danske Artilleriregiment har haft en afskrift af det brev, som kaptajn Hertel skrev til den faldnes mor dagen efter kampen; desværre eksisterer denne afskrift ikke mere. I *Thisted*

Amts Avis den 4. februar kunne man læse: *»Berlingske Tidende indeholder bl.a. følgende privattelegram fra Slesvig: »Lieutenant Seyffarth af 3die Regiment og Artillerilieutenant Klubien (Lærer ved Borgerskolen i Thisted) er døde«.*

Den 6. februar blev Ludvig Klubien med 33 andre faldne danske soldater begravet i bidende kulde på Flensborg Kirkegård. Det var den danske præst ved Helligåndskirken i byen, pastor Gomme Frederik Graae, der forrettede jordpåkastelsen. Sidenhen kom der sten på graven – nemlig to mindsten.

Endnu i dag findes såvel de to sten som selve gravstedet på det, der nu hedder Flensborg Gamle Kirkegård. Gravstedet ligger ganske tæt ved den berømte statue af Istedløven og er fredet. I dag fremstår det som et gravsted i »naturlig« størrelse, som så mange andre gravsteder med kantafgrænsning af brosten. Naturligvis var graven oprindeligt stor – en massegrav til 34 lig – men det ses ikke i dag.

KLUBIENS LEGAT

Det er næppe sandsynligt, at Klubien, som langt fra var den eneste officer, der faldt den dag, i modsætning til så mange andre var blevet erindret gennem nu 150 år, hvis ikke hans søsters søn havde stiftet et mindelegat til ære for ham.

Nevøen, ritmester ved 2. Dragonregiment Ludvig Georg Frederik Klubien Jahnsen (1865-1933), som altså var opkaldt efter sin onkel, oprettede Ritmester L. G. F. Klubien Jahnsen og Fru Thyra Jahnsen, født Uldall's Legat til Minde om Løjtnant Ludvig Klubien.

Ludvig Klubiens gravsted på Flensborg Gamle Kirkegård, som det ser ud i dag. Foto fra 2014.
Den opretstående mindesten, inskription ses til venstre. Den liggende mindesten, inskription til højre.

Her
under hvile
28 danske Soldater,
som faldt for
Konge og Fædreland
d. 2. Febr. 1864 ved Mifsunde
Deres Navne kunde ei
optegnes, men Mindet om
dem skal leve saa længe
danske Hjerter slaae.
Thi ingen har større
Kærlighed, end dem
som sætter Livet til
for sine Venner

Her hviler
Premlt. G.V.R.K. Seyffarth
af 3.Inf. Rgt
Sekondlt. L.G.F. Klubien
af Artilleriet samt
6 Konstabler af 6. Fæstningskomp.
6 Menige af 3.Inf. Rgt.
20 Menige af 18.Inf. Rgt.
som ofrede Livet for Konge og
Fædreland
i Kampen ved Mysunde
d.2.Febr.1864

Deres Daad vil ikke glemmes
salænge danske Hjerter slaa.

Legatet blev fra 1935 uddelt til »en tjenestegørende eller i nåde afskediget fast officer af linien i artilleriet, der ved udført arbejde eller handling i særlig grad har gavnet våbnet eller hædret dets ære.« Legatuddelingen lå i mange år på »Mysundedagen« den 2. februar, men i de senere år fandt den sted i forbindelse med regimentets nytårsparole.

I 2013 traf man beslutning om at nedlægge legatet, som på det tidspunkt var på 1.000 kroner, på grund af pengemangel. Uddelingen i 2014 blev derfor den sidste. Legatet nåede således at eksistere i 79 år og ophørte altså netop i 150-året for Ludvig Klubiens død.

KLUBIEN-EFFEKTERNE

Ved en gennemgang af nogle familiearkivalier fandt en anden nevø, Jørgen Klubien (1881-1968), mange år senere nogle spændende effekter, nemlig det lædertøj (bælte med taske) og den pistol, som hans onkel havde båret på kampdagen. Det var sammen med Klubiens andre efterladenskaber blevet sendt i en pakke til hans mor af kompagnichefen kaptajn Hertel. Den sørgende moder modtog blot pakken og gemte den bort uåbnet. Efter moderens død i 1875 overgik pakken til hendes eneste tilbageværende søn, højesteretssagfører Anton Klubien (1834-93), som opbevarede pakken til sin død, hvorefter den gik i arv til hans søn, førnævnte Jørgen Klubien.

Bæltet med tasken som Ludvig Klubien bar den skæbnsvangre dag i 1864. Bæltet blev båret om livet og tasken indeholdt pistolkugler, stof-/papirskiver til at lægge kuglen på over pistolmundingen samt fænghætter. Hærens Kamp- og Ildstøtte Center, Oksbøl.

Ludvig Klubiens personlige Duelpistolsæt i original kasse. Artilleriets officerer fik udleveret pistoler, men mange brugte egne våben i tjenesten f.eks. duelpistoler, som er mere træfsikre på større afstande. Foruden de to ens pistoler med ladestok på undersiden af pistollobet består sættet af: 1. Rensestok. 2. Hane holder/stykke. 3. Kugledåse med kugler. 4. Krudtbeholder. 5. Uoriginal del, hører ikke oprindeligt til sættet (passer ikke til hullerne i kassen). 6. Hammer til at justere sigtekorn med. 7. Uoriginal del, hører ikke oprindeligt til sættet (passer ikke til hullerne i kassen). Hærens Kamp- og Ildstøtte Center, Oksbøl.

Først i 1959 »genopdagedes« pakken, som da havde været opbevaret uåbnet i familien i 95 år – da var pistolen stadig ladt. Det var Jørgen Klubien, der samme år skænkede »Klubien-effekterne« til 6. Fæstningskompagnis arvtager, det daværende Sjællandske Luftværnsregiment. Officererne her anskaffede en vitrine, hvori Klubiens effekter har været opbevaret lige siden sammen med et billede af løjtnanten og hans personlige oplysninger. Vitrinen findes i dag på Hærens Kamp- og Ildstøttecenter i Oksbøl.

EFTERLYSNING

Under udarbejdelsen af denne artikel lykkedes det mig desværre ikke at finde ud af, hvor i Thisted

Ludvig Klubien boede, mens han var her; ej heller fandt jeg ud af, hvem han i efteråret 1863 var blevet forlovet med. Hvis nogen kan hjælpe med svar på disse spørgsmål, hører museet meget gerne fra Dem.

Til sidst en stor tak for hjælp og velvillig assistance til overkonstabel Bjarne I. S. Odgaard, Artilleriets Historik, Hærens Kamp- og Ildstøttecenter, Oksbøl.

Michael Vandet

Født 1959. Museumsassistent ved Museum Thy.

Den forreste del af kraniet med den åbne kraniesøm. Foto: Klaus Madsen.

Papkassen med knoglerne. Foto: Klaus Madsen.